

O prawdzie w życiu qumrańczyka na podstawie 1QS XI 4-5

Streszczenie: Lektura *Reguły Zrzeszenia* nie pozostawia wątpliwości, iż „terminologia prawdy” pełniła dla wspólnoty qumrańskiej ważną rolę. Członkowie Zrzeszenia uważali się za „synów prawdy” (1QS IV 5) oddanych „domowi prawdy w Izraelu” (1QS V 6) i mających w swoim życiu „praktykować prawdę” (1QS V 3). Biorąc powyższe pod uwagę, zasadne jest postawienie kilku pytań, mających na celu głębsze zrozumienie qumrańskiej koncepcji prawdy i jej przełożenia na życie członków wspólnoty znad Morza Martwego. Należy zatem rozważyć, jaki był charakter prawdy przyjmowanej przez Zrzeszenie, jaką dokładnie rolę miała ona odgrywać w codzienności qumrańczyka i czym miała w niej owocować. Odpowiedź na te pytania udzielona zostanie na podstawie analizy biorącej za punkt wyjścia fragment 1QS XI 4-5 stanowiący część osobistej modlitwy *maskila*, część starannie i logicznie zaplanowaną i ustrukturyzowaną, pozwalającą na wyciągnięcie jasnych i pewnych wniosków o prawdzie w życiu qumrańczyka.

Słowa kluczowe: prawda, Qumran, Reguła Zrzeszenia.

About Truth in the Life of the Qumranite, Based on 1QS XI 4-5

Abstract: The *Rule of the Community* clearly shows that “the terminology of truth” played a significant role for the Qumran community. Its members referred to themselves as “the sons of truth” (1QS IV 5), committed to “the house of truth in Israel” (1QS V 6) and supposed to “practise truth” (1QS V 3). It is therefore legitimate to ask a few questions in order to understand better the qumranic concept of truth and its impact on the Qumranites’ lives. So: what was the character of the Qumran truth, what was its role in the daily life of the community member and what results in that life was it supposed to show? The answers to these questions will be based on 1QS XI 4-5, which is a part of a personal prayer of the *maskil*, a part carefully and logically planned and structured, which enables us to form reliable conclusions about truth in the life of the Qumranite.

Keywords: truth, Qumran, Rule of the Community

Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie znaczenia i roli prawdy w życiu członka wspólnoty qumrańskiej. Podstawę źródłową przeprowadzonych analiz stanowi fragment 1QS XI 4-5 zaczerpnięty z *Reguły Zrzeszenia*, jednego z podstawowych (obok *Dokumentu Damasceńskiego*) tekstów kształtujących wyjątkową tożsamość osób należących do *yahad*.

1. Prawda w 1QS

Koncepcję prawdy w 1QS omówił już syntetycznie Ian Scott. Zanim jednak przejdziemy do przedstawienia Jego wniosków, należy poczynić kilka uwag polemicznych dotyczących Jego podejścia do tematu.

W swojej pracy Scott bardzo mocno naciska na sprowadzenie pojęcia *אמת* do jedno-dwóch kodowanych przez nie znaczeń, chcąc się przeciwstawić sytuacji w nauce, którą przedstawia następująco: „When we look closely at the scholarship that does exist, we find persistent confusion and vagueness. Does ”truth” (*אמת*) denote a moral quality of ”faithfulness” and ”reliability,” or has it become a technical term for a body of teaching? Does it mean “genuineness” and “authenticity,” or does it convey the ideas of “accuracy” and “factuality”? Perhaps most troubling is the tendency for these essentially different notions to be combined as if there were no distinction between them. In Notscher’s pioneering study, published in 1956, the law was said to be *אמת* in that it contained “reliable commands which, since they are God’s will, really do call for what is right, what is valid, what is expedient.” Surely, though, one word does not simultaneously bear the senses “reliability,” “rightness,” “validity,” and “expedience.” A similar blurring together of fundamentally different ideas seems to lie behind the way discussions of “truth” at Qumran often shift from one notion to another without explanation.” (Scott 2011, s. 304).

Scott patrzy zatem na analizowane pojęcie z pozycji centralistycznej – pragnie on uformować sedno terminu *אמת*, odrzucając konotacje poboczne. Takie podejście jest oczywiście częściowo zrozumiałe – w końcu pragnie On dać czytelnikom jakiś ogólny, syntetyczny obraz prawdy w 1QS. Czyni to jednak w sposób zbyt rygorystyczny, odrzucając wszystko, co wykracza poza zdefiniowaną przez niego istotę pojęcia prawdy. Z tego punktu widzenia każde użycie tego terminu byłoby definiowalne przede wszystkim za pomocą tej istoty, a osobliwość danego użycia i jego kontekst byłyby w praktyce nieistotne. W ten sposób tracimy jednak całe bogactwo i wielowymiarowość (o których Scott pisze nawet pochlebnie na s. 304, ale których sam nie starał się uwypuklić) omawianego pojęcia i stojącej za nim idei.

Oczywiście nie uważamy, żeby każde użycie danego terminu miało taką samą wagę w tych dopowiedzeniach do centrum pojęciowego tegoż terminu. Tu też obowiązuje pewna

hierarchia – pewnymi wystąpieniami warto się zająć, bo są z jakichś powodów wyjątkowe, a pewnymi nie, bo są w swoim przekazie wtórne, drugorzędne, nieistotne poznawczo.

Wnioski z tych wszystkich uwag są jasne: w naszych poszukiwaniach nie będziemy starali się dopasowywać wniosków z analizy IQS XI 4-5 do sedna pojęcia prawdy określonego przez Scotta, nie będziemy starali się w pierwszej kolejności ukazywać, że to miejsce wpisuje się w ogólniejszy obraz, ale raczej, że będąc tego obrazu częścią, jednocześnie go ubogaca wyjątkowością swojego ujęcia.

Reguła Zrzeszenia wspomina o prawdzie chętnie i często, łącznie 43 razy używając hebrajskiego terminu מִטָּא (Scott 2011, s. 307; dokładna lokalizacja: IQS I 5.11.12.15.19.26; II 24.26; III 6.7.19(x2).24; IV 2.5.6(x2).17(x2).19.20.21.23.24.25; V 3.5.6.10.25; VI 15; VII 18; VIII 2.4.5.6.9; IX 3.17.18; X 17; XI 4.14). Scott, kierując się już samą wspomnianą liczbą wystąpień terminu מִטָּא, stwierdził, że prawda „is a significant idea for the authors and the community they hope to shape” (Scott 2011, s. 303–304), co też umocniły dalsze wnioski Autora, wskazujące, iż „the word [מִטָּא – przyp. aut.] plays a central role in the group’s self-definition” (Scott 2011, s. 310).

Przytoczmy parę przykładów w celu rozjaśnienia ogólnego twierdzenia Scotta. *Reguła Zrzeszenia*, mówiąc o qumrańczykach „wszyscy bowiem należą do Zrzeszenia prawdy” (IQS II 24), dawała im pewność wyboru właściwej drogi, pewność własnej wyjątkowości. Podkreślała z całą mocą, że „Rada Zrzeszenia będzie oparta na prawdzie [...] Będzie domem doskonałości i prawdy dla Izraela” (IQS VIII 5.9), ustalając normę postępowania i normę wyższości wobec reszty Narodu Wybranego. Ona przypominała każdemu, kto za nią podążał, że jest jednym z członków „przymierza, którzy razem ofiarowali się Jego [Boga – przyp. aut.] prawdzie” (IQS V 10), naświetlając cel wszelkich zabiegów i dążeń wspólnoty.

To również ona przypominała grzesznikowi, że „przez ducha zgromadzenia opartego na prawdzie Bożej [...] zostaną zmasowane wszystkie jego grzechy” (IQS III 6-7), dając mu nadzieję i umacniając w wierności wobec Zrzeszenia. Ona czyniła z prawdy podstawę życia wspólnotowego, wskazując, że qumrańczycy „winni [...] wspólnie praktykować prawdę” (IQS V 3), i określając, że „będą pouczać się wzajemnie w prawdzie” (IQS V 24-25). To ona w końcu sięgała nie tylko w teraźniejszość, ale i w przyszłość, ogłaszając, że członkowie wspólnoty to nie tylko świadkowie i poddani prawdy w życiu doczesnym, ale także „świadkowie prawdy na sądzie” (IQS VIII 6); sądzie, który nadejdzie w czasach ostatecznych, czasach wyniesienia prawdy i tych, którzy jej służyli, czasach pogńębienia ducha kłamstwa, czasach z taką niecierpliwością wyczekiwanych przez wszystkich, którzy odłączyli się „od wszystkich ludzi nieprawych, chodzących drogą bezbożności” (IQS V 10-11).

Podane przykłady dobrze ukazują wagę *funkcji* prawdy w Zrzeszeniu, ale nie mówią wiele o jej *istocie*. Tę jednak właśnie kwestię omówił Scott, który zdefiniował qumrańską prawdę jako „reliable fidelity” (Scott 2011, s. 311), niezawodną wierność, rozumianą jako nie tyle cechę, ile styl życia, styl postępowania, który należy praktykować w Zrzeszeniu

(Scott 2011, s. 309, 331). Miał on wymiar horyzontalny, międzyludzki, oraz wertykalny, ludzko-boski: „The “horizontal” axis would be an interhuman fidelity that involves just and compassionate relationships, and the “vertical” axis, a human faithfulness to God as covenant Lord that includes a pattern of reliable obedience to all that God commands” (Scott 2011, s. 312). Wymiar ludzko-boski działał w obu kierunkach (ludzie względem Boga i Bóg względem ludzi; mówiąc „ludzie” mamy oczywiście na myśli członków Zrzeszenia), a kierunek „od Boga” był pierwotny względem kierunku „do Boga” oraz „do drugiego człowieka” (wymiar horyzontalny) – „the מאמ that defines the community’s conduct is understood to derive from, to reflect, God’s prior faithfulness. If this is the case, then those who “volunteer” for the life of the sect would in a very real sense be adopting God’s own מאמ as the pattern for their actions” (Scott 2011, s. 316).

Mając już podstawowe informacje o prawdzie w 1QS, przejdźmy do interesującego nas fragmentu 1QS XI 4-5. Zanim jednak zagłębimy się w jego przesłanie, musimy wpierv odpowiedzieć na sygnalizowane już pytanie: czy tenże fragment jest na tyle wyjątkowy w kontekście 1QS, by zasadne było jego indywidualne analizowanie?

2. Fragment 1QS XI 4-5 i jego cechy szczególne

Zapowiadana w poprzednim akapicie odpowiedź na pytanie o zasadność użycia jako podstawy źródłowej badań fragmentu 1QS XI 4-5 zawiera w sobie dwie części. Pierwsza z nich związana jest z aspektami treściowymi, a druga z aspektami tekstowymi omawianych wersetów oraz wersetów stanowiących ich bliższy i dalszy kontekst.

Rozpoczynając od aspektów tekstowych: 1QS XI 4-5 to część większej całości, zamkniętej w kolumnach X (z wyjątkiem początku pierwszego wersetu) i XI *Reguły Zrzeszenia*. Zawiera ona modlitwę *maskila*, jednego z urzędników wspólnoty i ten właśnie fakt jest niezwykle ważny. Jest to bowiem coś wyjątkowego w kontekście *Reguły*, w której, o ile spotykamy jakieś modlitwy, to są to, poza tym przypadkiem, modlitwy grupowe. I nic dziwnego, skoro powstały w środowisku, dla którego idea kolektywizmu była sednem tożsamości. Wchodząc do Zrzeszenia gubiło się dużą część własnego „ja”, nie tylko w tym najbardziej widocznym aspekcie ekonomicznym (por. 1QS VI 18-22), ale także w aspekcie duchowym – nadrzędnym pojęciem stawało się „my”, a nadrzędną wartością (poza Bogiem) Zrzeszenie, które było jedynym, stałym źródłem otrzymanej od Boga prawdy i świętości. I właśnie w takim kontekście znajdujemy obszerny fragment, w którym pojedyncza osoba, choćby i wysokiej rangi urzędnik (przypomnijmy zresztą na marginesie, że najwyższa władza we wspólnocie należała do organu kolektywnego – Rady Zrzeszenia, rozumianej jako grupa 15-osobowa bądź zgromadzenie wszystkich pełnoprawnych członków *yahad*), modli się wytrwale w pierwszej osobie liczby pojedynczej. Oczywiście należy wspomnieć, że osoba *maskila* jest tu być może tylko modelową figurą, a nie rzeczywistym podmiotem

lirycznym (Hempel 2020, 265-266), ale nie sądzimy, w przeciwieństwie do raczej ostrożnej Charlotte Hempel, żeby negowało to bardzo osobisty charakter tej modlitwy, który uznajemy za fakt fascynujący i za pierwszą część uzasadnienia wyjątkowości IQS XI 4-5.

Druga część tegoż uzasadnienia związana jest z tym, jak modlitwa *maskila* została ujęta w ramy tekstowe, i to zarówno na poziomie całych zawierających ją dwóch kolumn, jak i na poziomie najbardziej nas interesującego fragmentu. Pierwszy poziom prezentuje się następująco (niektóre elementy podziału zaczerpnięte zostały od Antoniego Troniny):

IQS X 1-8 – wprowadzenie modlitewne – czasy wielbienia Boga

IQS X 9-17 – hymn uwielbienia i błogosławieństwa Boga

IQS X 17–XI 2 – opis relacji *maskila* z ludźmi

IQS XI 2-15 – opis relacji *maskila* z Bogiem

IQS XI 15-22 – hymn uwielbienia i błogosławieństwa Boga

W świetle dokonanego podziału jasny staje się kolejny kluczowy fakt: mamy do czynienia ze świadomie, przemyślanie i celowo ustrukturyzowaną modlitwą, zawierającą w swoim centrum (IQS X 17–XI 15) pewne prawdy uznane przez *maskila* i stojącą za nim wspólnotę za szczególnie ważne. W tej makrostrukturze odnaleźć także możemy mikrostrukturę obejmującą już bezpośrednio nas interesujące wersety. W wersji oryginalnej (za: Parry i Tov 2004, 40) oraz w polskim tłumaczeniu Troniny prezentują się one następująco:

משען ימיני בסלע עוז דרך פעמי מפני כול לוא יז עזרע ידעזעכיא אמת אל היאה סלע פעמי וגבורתו משענת ימיני

On jest wsparciem mojej prawicy; po mocnej skale wie dzie moja droga. Przed niczym nie zadrzę, gdyż prawda Boża jest skałą dla moich stóp, a Jego potęga – wsparciem mojej prawicy.

Jeśli przyjrzymy się uważniej, z łatwością dostrzeżemy pięć oddzielnych myśli, ułożonych w misternej konstrukcji:

משען ימיני

בסלע עוז דרך פעמי

מפני כול לוא יז עזרע ידעזע

כיא אמת אל היאה סלע פעמי

וגבורתו משענת ימיני

On jest wsparciem mojej prawicy;
po mocnej skale wie dzie moja droga.

Przed niczym nie zadrzę,
gdyż prawda Boża jest skałą dla moich stóp,
a Jego potęga – wsparciem mojej prawicy.

Przedstawiony tu układ jest wielowymiarowy. W pierwszej kolejności należy wskazać czytelny paralelizm 4. i 5. myśli (frazy) omawianego fragmentu, paralelizm zarówno konstrukcyjny – a jest b, a' jest b' – jak i treściowy – w obu częściach występują przymioty Boga oraz kończyny (w zestawieniu rąk i nóg możemy też dostrzec meryzm). Ten zaś paralelizm połączony jest treściowo z myślami 1. i 2. Łącznie mamy tu dwie grupy po dwie myśli – grupa druga jest rozwinięciem i wyjaśnieniem grupy pierwszej. Ostatecznie zaś grupy te tworzą konstrukcję koncentryczną z myślą 3. w samym środku.

Podsumowanie wszystkich tych rozważań jest jasne: 1QS XI 4-5 to fragment o niewątpliwiej wadze, potwierdzonej zarówno kryteriami treściowymi, jak i kryteriami tekstowymi. Trudno zatem o lepszy przykład do omówienia w kontekście znaczenia prawdy w życiu qumrańczyka

3. Analiza treści 1QS XI 4-5

Kilkustopniowa struktura omawianego fragmentu *Reguły Zrzeszenia* niesie ze sobą wielość pojedynczych myśli, których zebranie razem nadaje im nowy, pełniejszy kształt. Aby go odkryć, należy wpieryw poznać i zrozumieć te mniejsze, samodzielne koncepcje sformułowane w poszczególnych częściach obu wersetów. A choć gros naszego zainteresowania kieruje się ku pojęciu prawdy, rozpoczniemy analizy od części tego pojęcia pozbawionej, co nie znaczy, że nieistotnej dla pełnego pojęcia tematu prawdy.

Ostatnia część analizowanego fragmentu brzmi: „a Jego potęga – wsparciem mojej prawicy”. Trzon ideowy tej myśli, co jasne, stanowią trzy pojęcia: potęga, wsparcie i prawica. Wsparcie (משענת) określa relację między dwoma pozostałymi terminami, uwidaczniając jednocześnie pierwszą część przesłania całej frazy: rzeczywistość otrzymania pomocy od Boga.

Ukonkretnieniem wspomnianej przed momentem pomocy jest Boża potęga (גבורת), a jej adresatem ludzka prawica (ימין). Zestawienie razem tych dwóch terminów jest bardzo symptomatyczne, ale aby tę symptomatyczność zrozumieć, należy sięgnąć do tekstów Biblii Hebrajskiej. Prorok Jeremiasz pisze zatem: „Wyprowadziłeś naród swój [...] potężną ręką, wyciągniętym ramieniem” (Jer 32,21; wszelkie cytaty biblijne za V wyd. BT); a w innym miejscu, tym razem przytaczając Bożą wypowiedź: „Ja sam będę walczył przeciw wam wyciągniętą ręką i mocnym ramieniem” (Jer 21,5). Tego typu połączenie odnajdziemy również w Księdze Psalmów: „Ty masz ramię pełne potęgi, mocna jest ręka Twoja” (Ps 89,14). Wzmiankę o potędze i prawicy znajdziemy także w wielkim hymnie Mojżesza, który tak opiewa przekroczenie przez Izraelitów Morza Czerwonego: „Prawica Twa Panie, wślawiła się potęgą” (Wj 15,6).

Wszystkie przytoczone w poprzednim akapicie cytaty mają jedną wspólną cechę – potęga (moc) i prawica (ręka, ramię) odnoszą się zawsze do jednego podmiotu, do Boga.

Tu właśnie dostrzegamy wyraźny kontrast z omawianą frazą z IQS XI 4-5 – w niej bowiem występuje nie tylko boski, ale i ludzki podmiot. Ta treściowa refleksja qumrańczyków nad znanym wśród Żydów zestawieniem wskazuje nam bardzo wyraźnie na drugą część przesłania analizowanej myśli – rzeczywistość pomocy od Boga jest w swej istocie rzeczywistością daru, udzielania się Boga człowiekowi, przekazywania wiernemu jakiejś przynależnej zazwyczaj Bogu właściwości.

Sformułowane wyżej myśli dotyczą oczywiście bezpośrednio pojęcia Bożej potęgi. Jednak, jak już dobitnie zaznaczono, omawiana fraza tworzy paralelizm z frazą ją poprzedzającą – „gdyż prawda Boża jest skałą dla moich stóp” – a zatem wnioski dotyczące jednej z nich możemy z łatwością przenosić na drugą. To zaś pozwala nam w bardzo prosty sposób sformułować pierwsze wnioski dotyczące prawdy w życiu qumrańczyka, Należy zatem stwierdzić, że była ona dla członka Zrzeszenia darem od Boga, częścią Jego istoty przekazaną ludziom dla udzielenia im pomocy.

Przejdźmy w tym miejscu do tej części fragmentu IQS XI 4-5, która mówi o prawdzie bezpośrednio, a zatem do frazy „gdyż prawda Boża jest skałą dla moich stóp”. Już na pierwszy rzut oka, bez zagłębiania się w bardziej zawile kwestie terminologiczne, widoczna jest w tej frazie podstawowa funkcja prawdy dla qumrańczyka – jest ona jego podporą i oparciem; fundamentem, na którym może on stanąć, na którym może budować swoje życie (por. Walck 2000, 950); ostoją pewności i trwałości, nienaruszalną i nieporuszaną.

Wskazane wyżej rozumienie prawdy zyskuje głębszy wymiar, gdy osadzimy je w tym momencie w kontekście wspomnianych kwestii terminologicznych. Tym razem stają przed nami dwa kluczowe terminy: skała (עלם), do której została porównana prawda, i sama prawda, która została dookreślona jako prawda Boża (אמת אלה).

Rozpocznijmy od kwestii prostszej – od prawdy Bożej. Sformułowanie to jest całkowicie jasne – prawda jest dla qumrańczyka związana z Bogiem i od Niego pochodzi. Stopień jednak tego związania i pochodzenia ujawnia dopiero zestawienie prawdy ze skałą, ale ponownie zrozumienie tego zestawienia wymaga sięgnięcia do Biblii Hebrajskiej i zawartych w niej odniesień do tejże skały. Tym razem szczególną pomocą okazuje się sama Księga Psalmów (na marginesie zwróćmy uwagę na podobieństwo gatunkowe omawianej modlitwy *maskila* do psalmów). Odnajdziemy w niej takie oto słowa skierowane do Boga: „Bądź mi skałą schronienia” (Ps 71,3), „Bądź dla mnie mocną opoką” (Ps 31,3), „Boże mój, Opoko moja” (Ps 18,3). W jeszcze innych miejscach orant stwierdza: „Mówię do Boga: Moja Opoko” (Ps 42,10) oraz „On jedynie opoką i zbawieniem moim” (Ps 62,7).

Przytoczone cytaty z Księgi Psalmów bardzo jasno prezentują określoną tendencję: przypisywanie roli skały/opoki Bogu, tylko i wyłącznie. Co równie ważne, nie tylko „tylko i wyłącznie”, ale także bezpośrednio, czyniąc niejako z kwestii stanowienia oparcia dla człowieka prerogatywę Boga w pełni Jego Osoby.

W tym kontekście omawiana fraza z *Reguły Zrzeszenia* prezentuje się niezwykle intrygująco i oryginalnie. Nastąpiło w niej przekształcenie – Bóg przeobraził się w prawdę

Bożą. Przeobrażenie to niesie ze sobą precyzyjne przesłanie ideowe, w jego bowiem świetle jasne jest, że dla qumrańczyka prawda stanowiła podstawowy, nieodłączny i konstytutywny atrybut Boga (por. Walck 2000, 950), sedno Jego istoty, rekapitulację Jego bytu – prawda stała się niejako imieniem Boga. Co więcej, można i należy wręcz powiedzieć, że poprzez tę frazę prawda (i analogicznie potęga) zyskała jakieś quasi-życie, stała się pewnym bytem Bożym. Łatwo tu dostrzec przenikanie idei znanej od wieków w świecie greckim (szerzej zob. Webster 1954), w którym często wartości były rozumiane jako rozumne byty, idei, która w Piśmie znalazła największe odbicie w koncepcji uosobionej Mądrości (*notabene* będącej w okresie Drugiej Świątyni synonimem prawdy – zob. Kubiś 2012, s. 67 – więc przeskok myślowy nie był w tym przypadku duży). Nie jest to oczywiście ten sam poziom ożywienia, co w przypadku Mądrości, która nie tylko jest opisywana jako podmiot działania (zob. Prz 9,1-6; Mdr 10,1–11,1; Syr 24,1-2), ale ma także całkowicie rozwiniętą samoświadomość (por. Prorozdz. 8; Syr 24,3-22). Tu mamy tylko elementy tej idei, (mniej lub bardziej świadome) nawiązanie, nie mniej wszakże ciekawe – czy moglibyśmy chociażby zaryzykować tezę o zaświadczeniu tu dalekich początków koncepcji, która w swojej formie ostatecznej zrównała prawdę z Osobą Jezusa Chrystusa (zob. Kubiś 2012, s. 69)?

Pamiętać oczywiście musimy, że omawiana fraza jest częścią paralelizmu, w związku z czym analogiczne do powyższych wnioski możemy wyciągnąć także w stosunku do pojęcia potęgi. Otrzymujemy zatem ogólny obraz dwóch głównych atrybutów, uosobień Boga – prawdy i potęgi. Tym samym doszliśmy w sposób analityczny do meryzmu obejmującego sobą całość Bożej Osoby. Nie jest to oczywiście zaskoczenie, biorąc pod uwagę obecność w omawianych frazach analogicznego meryzmu „kończynowego”. Wagą jednak powyższych analiz nie jest jednak w tym przypadku sam wniosek o meryzmie (dość jasny i bez nich), ale ukazanie, na jak głębokich fundamentach tenże meryzm jest zbudowany.

Należy jeszcze sprecyzować wzajemne relacje między prawdą i potęgą Boga oraz ich funkcje w Jego bycie. W świetle bowiem zestawienia prawdy ze skałą i z jej symboliką, jawi się ona jako prawdziwie fundamentalna (w każdym znaczeniu) częśćka Boga (por. 1QS IV 20, przypis 108), z której dopiero wtórnie wypływa, jako jej owoc i skutek, Boża potęga. Pomimo nieskończonej wagi obu – prawdy i potęgi – prawda pozostaje atrybutem pierwotnym, potęga wtórnym. Widoczne jest to także w symbolice „kończynowej” – prawda jest podstawą dla stóp, podstawą podtrzymującą byt w jego trwaniu, natomiast potęga jest wsparciem dla rąk, wsparciem dla działań bytu, których nie mógłby podjąć bez wcześniejszego zapewnienia mu trwania.

Ostatnie zdanie poprzedniego akapitu, jak również ponowne przywołanie zestawienia prawdy ze skałą pozwala także na jeszcze jeden wniosek. Zarówno bowiem przeciwstawienie prawdy – istnienia i potęgi – działania, jak i przyrównanie prawdy do stałej skały podkreśla statyczność prawdy jako bytu, jej niezmiennność i wieczność.

Wszystkie poruszone wyżej kwestie dotyczące związku prawdy z Bogiem mają oczywiście swoje bezpośrednie przełożenie na człowieka. Część tych kwestii już omówiliśmy,

wskazując na rolę prawdy jako fundamentu bytu i życia człowieka (jak już teraz wiemy, analogicznie do funkcji prawdy jako fundamentu bytu Boga), ale należy jeszcze dokonać przedstawienia antropologicznego ujęcia relacji prawdy i potęgi. Nie jest to, co jasne, sprawa skomplikowana – omawiane frazy dobitnie pokazują, że dla człowieka (znów: analogicznie jak dla Boga) prawda jest źródłem potęgi, źródłem mocy do działania, do naśladowania Boga (ostatecznie wszystkie te analogie mogą nam przywołać na myśl sformułowanie o stworzeniu człowieka na obraz i podobieństwo Boże – Rdz 1,26; por. także Scott 2011, s. 338).

Skupialiśmy się dotychczas na omówieniu paralelizmu zawartego w ostatnich dwóch frazach fragmentu IQS XI 4-5. Nie możemy jednak zapominać, że fragment ten ma także swoją makrostrukturę w postaci koncentrycznej, dlatego przejdźmy teraz do ostatniego elementu – szczytu i kwintesencji roli i znaczenia prawdy dla qumrańczyka – do wyrażenia „przed niczym nie zadrzę”. Przekazuje ono przekonanie o prawdzie jako wyzwolicielce od strachu, obecnego w życiu każdego człowieka, od nacisku, przymusu i wyzwań, o prawdzie jako dawczyni odwagi, poczucia celowości własnego postępowania, poprawności obranej drogi. Całe to doświadczenie indywidualne miało też swój pewien metaforyczny odpowiednik wspólnotowy, odnoszący się do całego Zrzeszenia, o czym w paralelny sposób mówi IQS VIII 5-8 (por. Brownlee 1951, 43): „Rada Zrzeszenia będzie oparta na prawdzie (jako) wieczny szczepek, święty dom dla Izraela, najświętszy fundament dla Aarona, świadkowie prawdy na sądzie [...] Będzie ona wypróbowanym murem, drogocennym kamieniem węgielnym. Nie zadrżą jej fundamenty i nie ruszą ze swego miejsca”. Obecność tej paraleli między indywiduum a wspólnotą jest bardzo interesującym faktem, którego implikacje warto byłoby zbadać dokładniej.

Podsumowanie

Prawda w IQS odgrywa pierwszorzędną rolę jako zwornik tożsamości Zrzeszenia, konstytutywny dla jego członków styl życia, polegający na naśladowaniu „niezłomnej wierności” Boga do ludzi poprzez równie niezłomne zachowywanie wierności wobec Boga i Jego nakazów oraz utrzymywanie braterskich relacji z innymi wiernymi.

Na tym tle spojrzeć możemy na wyjątkowy fragment IQS XI 4-5 – precyzyjnie, przemyślane i wyrafinowane skonstruowane, zarówno na poziomie mikro, jak i makro.

Przekaz IQS XI 4-5 odnośnie do prawdy jest zarówno istotowo spójny z przekazem całej *Reguły Zrzeszenia*, jak również dodaje do niego bardzo głębokie i ważne myśli, które nie są tylko produktem ubocznym myślenia qumrańczyków o prawdzie, ale stanowią jego wartościowy element.

Prawda, ta „niezłomna wierność”, jest dla qumrańczyka według IQS XI 4-5, podobnie jak według całej *Reguły Zrzeszenia*, stałym, niezawodnym fundamentem jego życia. To życie

w prawdzie, życie prawdą, a ujmując rzecz holistycznie życie w wierności wobec Boga i współwiernych, jest jednak nie tyle czy nie tylko *naśladowaniem* życia w prawdzie Boga, tak jak to jest w pojęciu całej *Reguły*, ale jest tu też rzeczywistym *udziałem* w tym życiu, jest *darem* od Boga z samej Jego istoty, z całej Jego głębi, z podstaw Jego bytu. Prawda staje się tu jednym z głównych atrybutów i imion Boga. Jest ona darem tak wielkim, że wręcz sama nabiera cech bytu i prawie ożywa. Jest matką potęgi w działaniu, a zatem jest źródłem siły i mocy, co dobrze współgra z myślą *Reguły* o społecznie spajającej funkcji prawdy, która zapewnia członkom Zrzeszenia wytrwanie w trudnych warunkach egzystencji na tym świecie. Ten ostatni aspekt jest zresztą bardzo mocno, nawet mocniej niż w reszcie 1QS, podkreślony we fragmencie 1QS XI 4-5, jako że ostatecznie prawda jest w nim wyzwolicielką od każdego strachu, cierpienia i prześladowania.

Literatura

- Brownlee, W. H. 1951. The Dead Sea Manual of Discipline. Translation and Notes. *Bulletin of the American Schools of Oriental Research. Supplementary Studies*, 10/12, 1-60.
- Hempel, C. 2020. *The Community Rules from Qumran. A Commentary* (Texts and Studies in Ancient Judaism; 183). Tybinga: Mohr Siebeck.
- Kubiś, A. 2012. „Poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli”. Związek między Janowymi koncepcjami prawdy i wolności w świetle J 8,31-36. W: A. Paciorek, P. Łabuda, A. Tronina (red.), *Prawda was wyzwoli* (Scripturae Lumen. Biblia i jej oddziaływanie; 4). Tarnów: Biblos, 59-85.
- Parry, D. W., Tov, E. (red.). 2004. *The Dead Sea Scrolls Reader. Part 1. Texts Concerned with Religious Law*. Leiden–Boston: Brill.
- Scott, I. 2011. Sectarian Truth: The Meaning of אמת in the Community Rule. W: P. W. Flint, J. Duhaime, K. S. Baek (red.), *Celebrating the Dead Sea Scrolls: A Canadian Collection* (Early Judaism and its Literature; 30). Atlanta: Society of Biblical Literature, 303-343.
- Tronina, A. 2017. *Reguła Zrzeszenia i inne teksty prawne z Qumran. Adnotowany przekład z hebrajskiego 1QS, 1QSa, 1QSB, CD, 1QM* (Teksty z Pustyni Judzkiej; 3). Kraków–Mogilany: The Enigma Press.
- Walck, L. W. 2000. Truth. W: L. H. Schiffman, J. C. VanderKam (red.), *Encyclopedia of the Dead Sea Scrolls*. Nowy Jork: Oxford University Press, 950-952.
- Webster, T. B. L. 1954. Personification as a Mode of Greek Thought. *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, 17 (1/2), 10-21.